

Saneringsverbond

Onderwerp: Beheercomité 12

Datum: 15/02/2024

Deelnemers:

- Gemeente Zwijndrecht
- Zwijndrecht Gezond
- Departement Zorg
- Lantis
- Common Ground
- OVAM
- VMM
- Preventiemedewerkers
- Natuurpunt Waasland

Beheercomité 12

Agendapunt	Vorbereiding
1. Adviezen Beheercomité	CGR
2. Actie 1: Grootschalig bloedonderzoek	Departement Zorg
3. Actie 20: Routeplan Lantis	Lantis
4. Werking BC: a) Communicatie b) Rapportage Vlaamse Regering	CGR
5. Varia: c) Actie 25: Planologisch initiatief d) Actie 49: Communicatie voorzorgsmaatregelen	Departement Omgeving OVAM

1. Adviezen Beheercomité

We bekijken waar er vooruitgang is geboekt in de adviezen van het Beheercomité en welke acties vereist zijn.

- **Variant afvoerroute:**
 - o 3M had intussen contact met AWW om een alternatief voor een brug over de E34 (poort in de geluidsberm naar de parallelweg van de E34) te bekijken – de analyse en vergelijking met de andere piste (van ERM-Tractebel) wordt verwacht binnen enkele weken, waarna het beheercomité kan geïnformeerd worden.
- **Resultaten bloedonderzoeken:**
 - o Zie toelichting departement Zorg
- **No-regretmaatregelen:**
 - o Zie toelichting departement Zorg
- **Impact op de Schelde:**
 - o Natuurpunt stelt de vraag om de specifieke acties rond de Schelde toe te lichten en wil liever niet wachten tot de toelichting van het Vlaams PFAS-actieplan.
 - o Er zal een apart overleg worden vastgelegd tussen Natuurpunt, Departement Omgeving en VMM ifv het bekijken van de reeds bestaande acties rond de impact op de Schelde. Dit wordt opgenomen door de lokale coördinator op vraag van Common Ground.
- **Integrale aanpak grondwaterproblematiek (0-meting en alarmpeil):**
 - o De leden van het beheercomité kregen voldoende antwoord door de toelichting van 3M op het overleg van januari.
- **Extra meetpunten:**
 - o De leden van het beheercomité kregen voldoende antwoord van 3M op het overleg van januari – de meetpunten zijn geplaatst. Het is nu wel de bedoeling dat de resultaten van de metingen worden opgevolgd en gerapporteerd.

2. Actie 1: Grootschalig bloedonderzoek

Op vraag van het Beheercomité geeft Departement Zorg een toelichting over de verschillen in de meetresultaten tussen het eerste bloedonderzoek PFAS en het grootschalig bloedonderzoek PFAS. De verschillende resultaten tussen beide bloedonderzoeken kunnen verschillende verklaringen hebben die nog onderzocht zullen worden, waaronder verschillende meetmanieren:

- Er werden in de resultaten van 2023 lagere PFAS-waarden in het bloedonderzoek vastgesteld in vergelijking met 2021, maar twee momentopnames laten niet toe een trend af te leiden. Beide onderzoeken zijn cross-sectionele onderzoeken en werden dus op één tijdstip uitgevoerd. De onderzoeken werden door verschillende labo's uitgevoerd met verschillende meetmethoden. Departement Zorg gaat daarom een extra onderzoek opstarten om a) een vergelijkende en technische analyse in de labo's uit te voeren, b) een procesvergelijking op te zetten en c) een vergelijking tussen beide databanken uit te voeren. Op deze pagina staat de aanpak van Departement Zorg beschreven om de waargenomen verschillen uit te klaren en proberen te verklaren.
- Verder onderzoek op groepsniveau is noodzakelijk om conclusies te kunnen trekken uit de resultaten. Een onafhankelijke derde partij zal dit onderzoek uitvoeren.

Er volgen enkele vragen vanuit het Beheercomité:

- Zijn er al stalen naar beide labo's gebracht? Leveren ze wel degelijk verschillende resultaten op?
 - o Departement Zorg: We willen dit grondig doen met stalen (+/- 100 stalen) uit de diepvries (Biobank) die onder toezicht staan van een externe academische expert. Het ethisch comité doet hier vervolgens een uitspraak over. Het dossier is in opmaak voor de toezichthouders van de Biobank en labo's moeten capaciteit vrijmaken om dit ertussen te nemen. Honderden stalen

analyseren is niet eenvoudig en vraagt tijd. Deze analyse gebeurt boven op de ringtesten die reeds zijn gebeurd en waaruit is gebleken dat beide labo's een goede meetperformantie hebben.

- Welke mogelijke verklaringen zien jullie voor de verschillen in de onderzoeken?
 - o Departement Zorg: We gaan er van uit dat beide meetresultaten juist zijn, maar mogelijks niet met elkaar vergeleken kunnen worden. De daling kunnen we mogelijks verklaren door blootstellingsreductie dankzij de 'no regret'-maatregelen of 3M die stopte met de productie. Eind december was er ook literatuur te vinden en verscheen er een rapport over mogelijks kortere halfwaardetijden. We zullen dit grondig moeten uitklaren om te begrijpen wat we hier zien. Dit hoort bij wetenschappelijk onderzoek. We bekijken dit ook met collega's op internationaal niveau.
- Er werd ook een jongerenstudie uitgevoerd. Kan die ook vergeleken worden?
 - o Departement Zorg: Dit valt te overwegen. In eerste instantie gaan de testen eerst plaatsvinden met stalen uit de Biobank van het eerste bloedonderzoek.
- Kunnen er ook fouten in de staalname zitten?
 - o Departement Zorg: Nee, er is al een controle uitgevoerd. Er zitten verschillen in de methodiek, analyse... die mede mogelijk de verschillen kunnen verklaren.
- Wat kunnen verschillende resultaten betekenen voor een toetsing aan de HBM-waarden?
 - o Departement Zorg: We bekijken dit samen met de Duitse HBM-commissie.
- Wat betekenen de bloedwaarden voor de getroffen bevolking?
 - o Departement Zorg: De bloedwaarden zijn verschillend van milieuwaarden. 'No regret'-maatregelen zijn niet gebaseerd op bloedwaarden, maar wel op milieuwaarden. Als je in je omgeving te veel PFAS hebt, waardoor je verhoogd blootgesteld wordt, loop je een gezondheidsrisico op. Het risico mag je niet verengen tot enkel de bloedwaarde. Het is essentieel dat de bevolking de hele blootstelling-effect keten terug begrijpt.
- Is het nuttig om nogmaals bloedafnames te doen en het bloed nog een keer te laten testen?
 - o Departement Zorg: Op dit moment is dit niet relevant. Voor de bloedanalyses van het grootschalig bloedonderzoek PFAS werken we verder met het laboratorium Eurofins. De ringtest van Eurofins was goed.
- Waar slaat PFAS zich op in het lichaam?
 - o Departement Zorg: Dat weten we vandaag niet. Cadmium slaat zich op in de botten. We volgen daarvoor de literatuur op. De meest overzichtelijke literatuur komt uit Spanje. Er zijn daarvoor longitudinale studies noodzakelijk. Er lopen er verschillende en die duren snel 10 jaar.
- Komt er nog bijkomende communicatie?
 - o Departement Zorg: Zodra we inzichten hebben zullen we die delen, maar nu zitten we nog in de stap van het verkrijgen van deze inzichten. We moeten onderzoekers inzetten om dit vraagstuk op te lossen, maar dit vraagt tijd. Er wordt voorlopig geen nieuwe communicatie voorzien. De processtappen zijn reeds meegegeven: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/groepsresultaten-van-het-bloedonderzoek>. Dit gebeurt via de website aan de bevolking. De deelnemers krijgen ook een maandelijks nieuwsbrief. Ook via de preventiewerkers kunnen er vragen worden beantwoord.
- Wat is de stand van zaken van de 'no regret'-maatregelen (cf adviezen)?
 - o Departement Zorg: Voor de aanpassing van de no-regret maatregelen wachten we nog even op een interpretatie van gewasanalyses door Sciensano (elders in Vlaanderen) eind van de maand in de expertisegroep PFAS-Vlaanderen. Dat inzicht wordt dan toegepast in de 5-km-zone 3M, en andere sites in Vlaanderen. Concreet begint onze partnerorganisatie (VITO-PIH-GezondLeven) aan een evaluatie vanaf begin maart. Het laatste BBO wordt intussen herbekeken en dat is van belang, maar het is onduidelijk hoelang ze daarvoor nodig hebben. Het is alleszins belangrijk om op een positieve manier te communiceren over de 'no regret'-maatregelen.
- Hoever staan we met het longitudinaal onderzoek (actie 5- 6)?
 - o Departement Zorg: We zijn bezig met het ontwerp voor de longitudinale epidemiologische studie. Na Pasen gaan we deze draft voorleggen aan het Beheercomité om er opmerkingen op te kunnen formuleren.
- Hoever staan we met de studie gezondheidsschade (actie 2)?
 - o Departement Zorg: Gezondheidssignalen die we zien hebben niet enkel met PFAS te maken. We moeten dus een aanpak uitwerken om meer ideeën te verzamelen. Eerstelijns gezondheidswerkers moeten ook meer betrokken worden. Ook hier zal een draft worden bezorgd aan het Beheercomité ivf het formuleren van opmerkingen.

3. Actie 20: Routeplan Lantis

Lantis overloopt de stand van zaken van de werken aan de Oosterweelverbinding en de bijhorende doelstellingen in kader van het Saneringsverbond.

- De doelstellingen van water en lucht werden behaald. Wat betreft de bodem mag niet alleen de meest vervuilde grond afgevoerd worden. Alle grond moet afgevoerd worden door de verscherpte grondverzetsafspraken. Dit is een aanpassing op de doelstelling binnen het Saneringsverbond. De kostprijs hiervan is heel hoog (100 euro per ton).
- Op enkele zaken loopt het vast:
 - o Het is niet mogelijk om aan te sluiten op de saneringsaanpak, want er ontbreekt een beschrijvend bodemonderzoek en een bodemsaneringsplan (BBO & BSP). 3M wil geen voorafname op het BSP nemen en weigert een bijdrage op dit moment. De OVAM trad al op tegen 3M in het kader van handhaving omwille van de vertraging in de uitvoering van het beschrijvend bodemonderzoek.
 - o In het Sitebesluit is 3M aangeduid als verantwoordelijke saneerder dus zij zijn van hun initiatief afhankelijk.

Er volgen enkele vragen vanuit het Beheercomité:

- Hoe vermijdt Lantis dat ze de toekomstige sanering zouden verhinderen (is verboden in het Saneringsverbond)?
 - o Lantis: Alles wordt in elk technisch verslag opgenomen. Daarnaast wordt er aan 3M gevraagd om alles te bevestigen. 3M heeft deze verslagen telkens bevestigd.
 - o OVAM: De Palingbeek zal het 2de prioritair project zijn in de sanering van de site.
- Is het mogelijk om de AS-Built dossier te zien om zicht te krijgen op waar de PFAS zich bevindt?
 - o Lantis beschikt nu over de data-bases maar zal bekijken hoe het dossier kan worden ter beschikking gesteld en vanaf wanneer.

4. Werking Beheercomité

Werking Communicatie:

- De komst van de nieuwe lokale coördinatie biedt een opportuniteit om de communicatie te verbeteren/versterken
- Zwijndrecht Gezond neemt initiatief om samen te komen met zone 1A.
- Het BBO/BSP is een sleutelmoment om ruimer te communiceren. Daarvoor moet samengewerkt worden met 3M. 5000 grondeigenaars moeten worden uitgenodigd.
- Er is een suggestie om contact op te nemen met ervaringsdeskundigen:
 - o GGD Amsterdam (lokale gezondheidsdienst Amsterdam)
 - o VITO Genk Zuid (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek) Communicatiestructuur e-missieplan zat op lokaal niveau goed in elkaar. Verschillende doelgroepen werden bevroegd.

Werking Rapportage: er wordt een toelichting gegeven over de timing en opbouw van de rapportage naar de Vlaamse Regering.

- Natuurpunt Waasland heeft negatieve bedenkingen bij de resultatenrapportage op globaal niveau in de plaats van op actie-niveau.

5. Varia

a. Actie 25: Planologisch initiatief

Natuurpunt wil graag een nieuwe stand van zaken. Die zal worden meegegeven op een overleg met de lokale coördinator.

b. Actie 49: Communicatie voorzorgsmaatregelen

Communicatie voorzorgsmaatregelen wordt verdeeld in zone 1B en 2 door 3M.